

Woning Constant Permeke mismeesterd

Het wordt een drukke kunstzomer in West-Vlaanderen. Van De Panne tot Knokke kan men werken ontdekken geplaatst in het kader van Beaufort 24. In Brugge is de Triënnale gestart met als thema "Spaces of Possibility", een geslaagde ontdekkingstocht met kunst- en architectuurinstallaties. Ook de Brugse musea sluiten met hun programma hierop aan. In het groot aanbod in deze provincie is er ook Kunstzomer Kortrijk, Watou en het Permeke Museum in Jabbeke dat na drie jaar verbouwingen terug open staat voor het publiek. Tot 3 november is er de mooie expositie "Constant Permeke in tegenlicht" te bewonderen, een zeer mooie selectie met werk uit publieke en privé collecties. De renovatie is echter een mislukking om diverse redenen.

In 1929 bouwt Permeke zijn woonst met schildersatelier. Begin van de jaren '30 komt daarbij een tentoonstellingsruimte die hij later zal aanwenden als sculptuuratelier. Het woonhuis met schildersatelier is een mooi voorbeeld hoe Permeke samen met architect Pierre Vandervoort een ander "soort modernisme" wist te formuleren, ver weg van de toen trendy Art Deco en een dogmatisch modernisme. Een gebouw met een letterlijke en figuurlijke verankering met de Vlaamse bodem. Het is als het ware een ode van Permeke aan de bakstenen. De dorpelingen gaven de woning "De Vier Winden" de bijnaam "steenoven" wat verwijst naar de veldovens die men oprichtte om de klei te bakken tot stenen. Dat de bouw bij de dorpelingen verbazing en zelfs afkeer opriep valt goed te begrijpen.

Het gebouw kreeg sinds 2009 het statuut van "Erfgoedobject" en is sinds 2018 eigendom van de Vlaamse Gemeenschap. Voordien was het gebouw eigendom van de Provincie West-Vlaanderen maar toen deze alle culturele activiteiten moest afstoten kwam het pand in handen van de Vlaanderen. Waarom gebouw en site geen bescherming kreeg als monument blijft een raadsel.

Een verbouwing met veel vraagtekens

Het aanpassen van een gebouw uit 1929 aan de huidige normen van klimaat, duurzaamheid en tevens de toegankelijkheid is geen eenvoudige klus. Vanop straat ziet men een lange geroeste wand in Cortenstaal. Daarachter een hellend vlak als toegang voor mensen met beperking. Waarom werd niet gekozen voor een kloeke baksteenwand? Kon men niet in de geest van Permeke verder werken in baksteen om het karakter van het huis te respecteren? De blinkende inox armleuningen passen misschien in een zwembad of een luchthaven maar niet in Permeke's woning. De nieuwe glazen uitbouw in de voorgevel heeft weinig raffinement in verhoudingen en detaillering.

Het gaat niet om mooi of lelijk, een ontwerper moet respect opbrengen en vooral een oplossing geven hoe een woning een museale functie kan krijgen zonder de geest ervan te vernietigen. Hoe kan men een woning toegankelijk maken voor individueel en groepsbezoek? Vanuit deze doelstelling is de renovatie een mislukking. In de kleine inkom, waar men een ticket kan kopen is er een video opstelling zonder mogelijkheid om even te gaan zitten. Men had de "leefkamer" waar Permeke met zijn familie dagelijks verbleef kunnen vrijhouden om de

bezoekers een video te laten bekijken. Deze ruimte werd omgeturnd tot een bookshop! Stel je eens voor, het Hortamuseum in Brussel waar de woonkamer wordt opgeofferd om boeken en postkaarten te verkopen!

Ticketing, bookshop, sanitair en cafetaria in Jabbeke had men beter samengebracht in een apart los en bescheiden volume bij het beeldhouwatelier om alzo het huis gaaf te houden. Wie is verantwoordelijk voor het mismeeisteren van Permekes' woning? Aan de Vlaamse Bouwmeester werd geen advies gevraagd voor de renovatie, een te klein project! Wie binnen het Agentschap Onroerend Erfgoed en het Agentschap Facilitair Bedrijf gaven een gunstig advies voor dergelijke ondermaatse ingrepen? Het gebouw in Jabbeke is opgetrokken als kunstenaarswoning en niet als museum. Toerisme Vlaanderen gaf een uitgebreide subsidie binnen het relanceproject Vlaamse Meesters.

Op welke basis kreeg een architectenbureau ABDM uit Kruisem deze opdracht? Op de eerste lijn van hun website staat te lezen: "Een multidisciplinair bureau gespecialiseerd in kantoor- en productiegebouwen en schoolgebouwen voor bouwheren met een verregaande ambitie op gebied van duurzaamheid en circulariteit." Geen Open Oproep, geen wedstrijd maar via een raamcontract met een bureau dat nauwelijks referenties heeft op het gebied van erfgoedzorg. Onbegrijpelijk dat de Vlaamse Overheid een dergelijk bureau los laat op dit woonhuis met atelier van Permeke. Voor hen in het geen "erfgoedobject" meer, enkel een object.

Ik stel mij de vraag of Permeke, toch een grote Vlaamse Meester, tevreden zou zijn van deze aanpak. Vermoedelijk wel met de exporuimte maar zeker niet met de nieuwe tuinaanleg en zijn woning. In de mooie catalogus staat een tekst van Anneleen Cassiman die duidelijk het unieke karakter beschrijft.

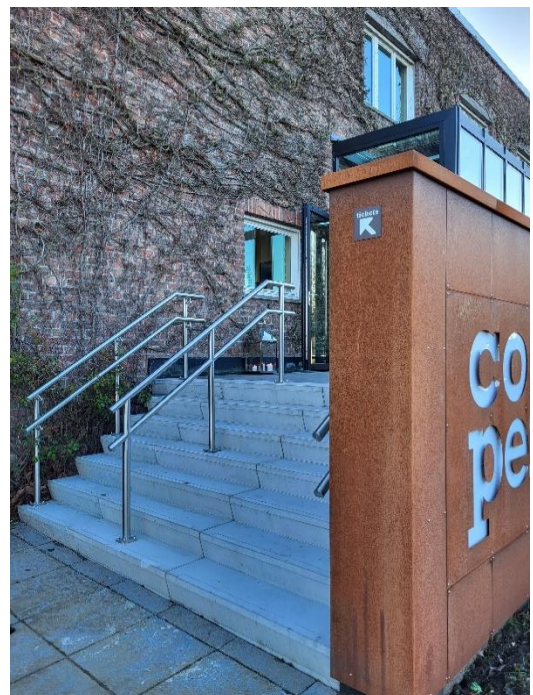
De renovatie is een gemiste kans. Bij de aanpassingswerken heeft men zeker aandacht gehad om technische problemen op te lossen. Architectuur is echter meer, het is respect opbrengen voor een uitzonderlijk woonhuis van een uitzonderlijke kunstenaar. Ga deze zomer de mooie Permeke expositie "in situ" bewonderen, de ziel van een woonhuis is echter verdwenen. Toerisme Vlaanderen kan aan de inkom een infobord aanbrengen "Vlaamse Meester mismeesterd".

Marc Dubois, Architectuurrecensent /23 april 2024

Foto's : Mu.ZEE Oostende / Trap aan inkom met signalisatie (!) foto Marc Dubois

Tekening van het project architectenbureau ABDM © met verkeerde verhoudingen Zoek de 5 fouten!

***Nieuwe tuin van de woning Permeke museum heeft niets te maken met de originele tuin.
Gerealiseerd met geld van Toerisme Vlaanderen***

Foto Mu.ZEE Permeke in zijn tuin

